

LES PEDRES MEDIEVALS DE NOVA YORK

Certament que el títol semblarà un contrasentit, però més sorprenent és de trobar-te al nord de l'illa de Manhattan, envoltat de pedres medievals que hi han estat portades des de la vella Europa.

Molt a la vora del pont George Washington, penjat sobre el riu Hudson, que uneix Nova York amb Nova Jersey, es troben els jardins del Fort Tryon Park, i dintre d'ells, un conjunt de construccions anomenades "THE CLOISTERS". Aquest museu és una branca del Metropolitan Museum of Art, dedicat exclusivament a l'art medieval.

La seva moderna estructura és feta imitant un monestir cistercenc, construït a base de pedres, capitells, imatges, pintures, retaules, sarcòfags, vidrieres, finestres, portals i altres peces procedents de diferents esglésies i de diversos monestirs europeus d'entre els segles XII al XV.

En visitar-lo, no ens podem estar d'admirar el gust i el detall amb què ha estat muntat tot aquest conjunt, però cal fer notar l'inconvenient que tot sembla massa nou. De totes maneres, hom es pregunta com pogué ésser que totes aquestes riqueses vinguessin a parar aquí.

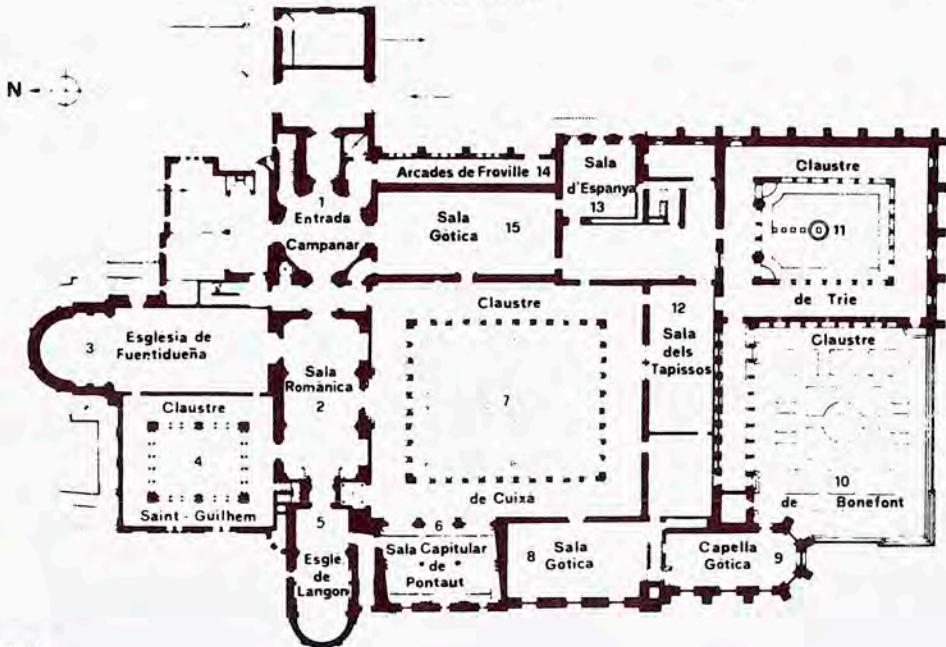
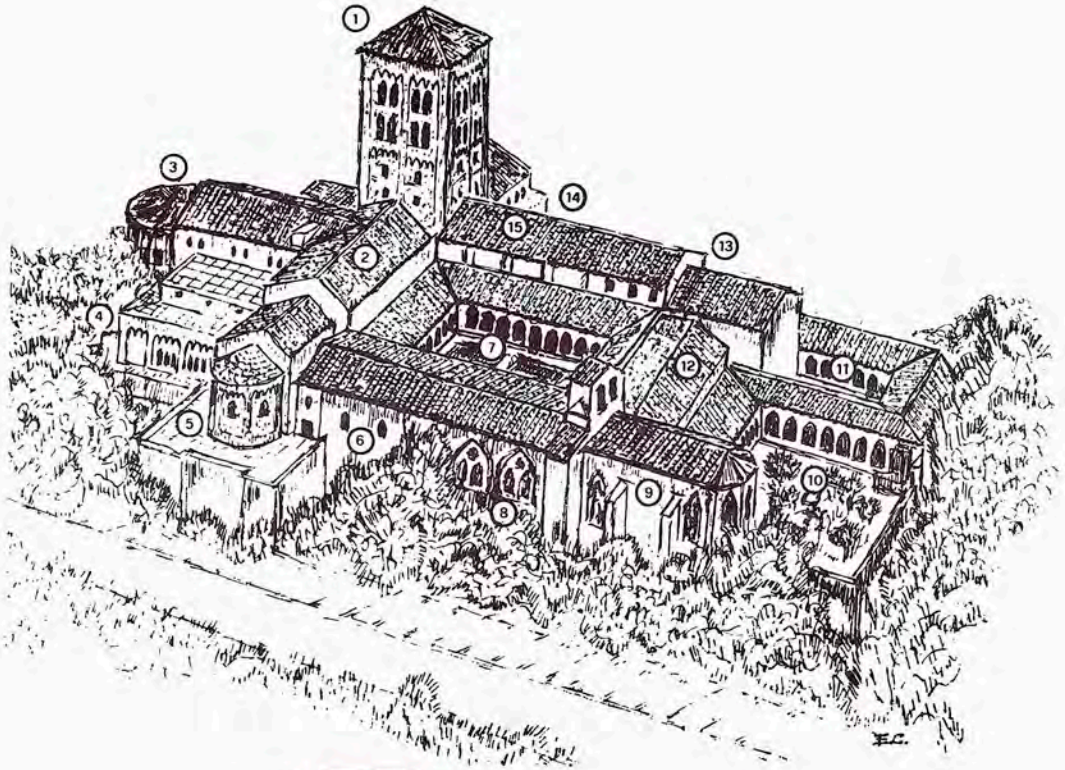
Precisament en la darrera visita al Priorat de Serrabona, el Dr. Català ens explicava que a mitjan segle passat sorgiren molts afeccionats a colleccionar antiguitats, no precisament per mercaderiar-hi, sinó que, per un gust personal o amb el bon intent de salvar-les, recolliren una infinitat de peces que es trobaven completament abandonades en bon nombre de monestirs i de capelles que els anys i la incúria s'havien encarregat d'enderrocar. Passats alguns anys, molts successors d'aquests colleccionistes, que no posseïen la mateixa afecció, es trobaren amb uns objectes que més aviat els feien nosa, circumstància que a final del segle passat o a inici del present aprofitaren els museus i els antiquaris americans per a comprar-los i emportar-se'ls al seu país, on sortosament els han donat la importància que mereixen.

L'arquitecte i antiquari americà George Grey Barnard, fou un dels que recolliren moltes d'aquestes peces, amb les quals l'any 1914 va obrir al públic un edifici a posta per exposar la seva col·lecció a Fort Washington Avenue. L'any 1925 el milionari John D. Rockefeller, jr. va oferir al Metropolitan una forta suma de diners per a la compra d'aquesta col·lecció, aportant-hi a més peces de la seva particular, que s'anà enriquint amb noves aportacions, fins que als anys 30 tingué la idea de recollir-ho tot i muntar aquesta secció medieval del Metropolitan, que fou batejada amb el nom de "The Cloisters" pel fet d'haver-hi agrupades importants peces de cinc claustrs diferents. A més, s'hi troba una sala capitular del segle XII, una església romànica i un absis espanyol també del XII, entre moltes altres peces de capital importància. La seva construcció va iniciar-se el 1934 i obrí les seves portes el 1938.

La interessant visita en aquest museu segueix un itinerari preestablert que comença en les dependències del segle XII i acaba en les del XV, a fi que pugui copsar-se l'evolució dels estils romànic al gòtic.

Seria llarguíssima de fer una relació detallada de tot el que es troba recollit dins aquest museu, però crec que pot ésser interessant fer una breu ressenya de les coses més importants que es van trobant en el transcurs de la visita, ja que moltes d'aquestes ens interessen de ben a prop.

«The Cloisters»



EL CAMPANAR (1) és de planta quadrada, totalment nou, i pel seu estil ens pot recordar el de Santa Maria de Ripoll o el de Sant Miquel de Cuixà.

Des de la rotonda d'entrada es passa a la **SALA ROMÀNICA** (2) on es troben tres magnífics portals: la porta de Reugny del s. XII es procedent de la Vall del Loira i dona entrada al claustre de Saint-Guilhem; la porta del monestir de Moutiers-Saint-Jean, gòtica del s. XIII procedent de Burgundy, dona entrada a la capella de Langon i la porta dels Lleons del segle XIII, procedent de Quattro Castella del Reggio Emilia, al nord d'Itàlia que dona entrada al claustre de Cuixà. Entre els objectes més interessants que es troben en aquesta sala cal destacar els frescs de San Pedro de Arlanza de la província de Burgos, del s. XIII, que representen un lleó i un dragó; quatre grosses figures de pedra que representen l'Adoració dels Mags, en les quals hi ha la Verge i el nen, Sant Josep i dos Mags, per tant, hi falta un rei; que són del s. XII i són procedents de l'església de Ntra. Sra. de la Llama de Cerezo de Riotirón de la província de Burgos. Una altra peça molt valuosa és el tors d'un Crist del s. XII de fusta pintada que procedeix de Lavaudiu prop de Brioude de la regió francesa d'Auvergne (Alt Loira), que es troba acompanyat de les figures de fusta de la Verge i de Sant Joan, del segle XIII, procedents de la Llombardia.



Interior de l'absis de Fuentidueña amb les pintures de St. Joan de Tredó. "The Cloisters", Nova York.

Tot seguit s'entra a la **CAPELLA ROMÀNICA** (3) de nova construcció, amb sostre de fusta, però hi ha l'absis autèntic de San Martín de Fuentidueña de la província de Segòvia, del s. XII, que, per la seva part exterior, encara que més senzill, ens pot recordar el de Sant Joan de les Abadesses, o el de Cornellà de Conflent. Té tres finestres ornades amb arquivolta i una columneta amb capitell a cada costat. L'inici de l'absis també és ornat amb dues grosses figures de pedra de Sant Martí de Tours a l'esquerra i de l'Anunciació a la dreta. A cada costat de l'absis hi ha dos arcs bessons cecs, sostinguts per una columna central amb capitell, i l'arc triomfal és també sostingut per dues altes columnes adossades als murs amb bonics capitells.

A l'interior de l'absis i sobre el fris que corre damunt les finestres hi ha unes pintures al fresc del segle XII, procedents de l'església de la Mare de Déu de Cap d'Aran, que és parròquia de Tredó. (Vall d'Aran). Al centre hi ha representada la Verge i el Nen envoltada de dues grosses figures dels Arcàngels Sant Miquel i Sant Gabriel, i dels tres Reis Mags. Aquestes pintures són atribuïdes al mestre de Pedret, el qual pren el nom de les que pintà a Sant Quirze de Pedret (Berguedà) que es troben al Museu Diocesà de Solsona i al Museu d'Art de Catalunya de Barcelona.

El frontal o antependi de l'altar és

procedent de Ginestarre de Cardós i molt semblant al de la mateixa procedència que hi ha al Museu d'Art de Catalunya. És datat el 1223 i seguint la mateixa tècnica de l'estuc. Al centre hi ha la Verge amb el Nen, entronitzada i dintre una mandorla que sostenen quatre àngels; vuit apòstols situats dins uns arcs sostinguts per columnetes completen el conjunt i s'hi poden llegir els noms de Simó i Judes, Mateu i Joan i Tomàs i Bernabé.

Els frescs de les parets són de Sant Baudelio de Berlanga (Sòria) i hi ha representada la Temptació de Crist i dos dels seus miracles, el de l'home cec i el de la Resurrecció de Llàtzer.

El Crist és una escultura del segle XII que es diu que fou trobada al convent de Santa Clara a la província de Lleó. Hi ha també un relleu en què Crist és cimbolitzat pel lleó de la tribu de Judà i que procedeix de l'església de San Leonardo de Zamora.

La pica baptismal és de calcita negra del segle XIII, procedent de Tonbres i Maastricht, a la línia divisòria entre Bèlgica i Holanda.

Des d'aquí s'entra al **CLAUSTRE DE SAINT-GUILHEM-le-Désert** (4) que era d'aquesta abadia benedictina de prop de Montpeller. És format per unes magnífiques sèries de capitells, àbacs i bases de dobles columnes totes elles treballades; fou construït entre final del s. XII i començ del XIII. Aquestes peces foren comprades el 1906 per Grey Barnard. Altres elements incorporats a la construcció d'aquest claustre són 10 mènsules de l'Abadia de Notre-Dame-de-la-Grande-Sauve de prop de Bordeus. Un àngel del portal de la Catedral de Saint-Lazare d'Autun, a la Borgonya. Tres figures de clergues de la 2na. meitat del s. XII relacionades amb les del portal N. de la Catedral de Reims, així com dues figures de marbre probablement procedents de l'església de San Agostino de Lucca que representen profetes de l'Antic Testament dels segles XII-XIII.

La font central del claustre és un capitell de Saint-Sauveur de Figeac, de final del s. XI.

Tot seguit es troba l'església de **NOTRE-DAME-DU-BOURG de LANGON** (5) prop de Bordeus, del segle XII. És més petita que l'original, però guarda les mateixes proporcions i fou reconstruïda aprofitant gran part de la primitiva. Per altar hi ha un baldequí de marbre procedent de la desapareguda església de Santo Stefano prop de Fiano (Roma). Presideix aquesta església una escultura en fusta de la Verge asseguda, de la primera meitat del s. XII de l'escola burgundiana. Les portes ferrades són del segle XII i es diu que són originàries de la regió dels Pirineus.

Per un passadís s'entra a la **SALA CAPITULAR** (6), que és un preciós conjunt procedent de l'arruïnada abadia de Notre-Dame-de-Pontaut a la Gascunya. Totes les peces són originals, ja que foren desmuntades una per una, i solament el paviment i les voltes de guix són imitació. Té 11,5 mts. d'ample per 7,5 mts. de fons. És del segle XII i ens pot fer recordar la Sala Capitular de Santes Creus. Al mig de la sala hi ha dues columnes que sostenen totes les arcades de la volta. Jo diria que és una de les dependències més impressionants del Museu.

Al davant mateix d'aquesta Sala Capitular, s'hi troba el **CLAUSTRE DE SAINT MIQUEL DE CUIXÀ** (7), que forma el claustre pròpiament dit d'aquesta imitació de monestir. Té unes mides aproximades de 27x23 metres. Com tots sabem, és del s. XII i és reconstruït amb part de les peces que falten al claustre de Cuixà. Hi ha 35 capitells, 19 àbacs, dos d'ells decorats, 7 arcades i part de les parets que són originals. Per la seva reconstrucció i pel seu emplaçament varen ésser tallades de nou les pedres necessàries de la mateixa pedrera de Vilafranca de Conflent.

Al mur N. hi ha un portal del s. XIII procedent de l'església de San Vicente Màrtir de Frías, prop de Burgos. També cal destacar un arc de marbre del s. XII que procedeix de Saint-Cosmus de Narbona.

La font central del claustre possiblement és de Sant Genís les Fonts (Rosselló) i una altra font, adossada a la paret NE, és del monestir de Notre-Dame-du-Vilar.

A la porta que dona entrada a la Sala dels Tapissos hi ha una estàtua de sant Jaume,

del s. XIV, que procedeix del monestir cartoixà de Champmol, prop de Dijon.

Des del Claustre de Cuixà s'entra a la **SALA DELS TAPISSOS** (12), on n'hi ha recollits una bona col·lecció del segle XIV, representant els herois pagans, jueus i cristians, segons la llegenda medieval.

La **SALA GOTICA** (8) que trobem tot seguit és inspirada en la Sala dels Cavallers de la Porta Narbonesa de Carcassona i s'hi conserven diverses escultures i algunes pintures dels segles XIII i XIV, de procedència francesa, italiana i flamenca.

La **CAPELLA GOTICA** (9) que es visita a continuació és inspirada en la Capella de Saint-Nazaire de Carcassona i l'església de Monsempron. Precisament les peces més importants que hi ha exhibides són del nostre país; es tracta de les quatre tombes dels comtes d'Urgell, procedents del Monestir de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes (Noguera), venudes el 1894 pel banquer Agustí Santesmasses, que era propietari del Monestir, pel ridícul valor de 15.000 ptes.

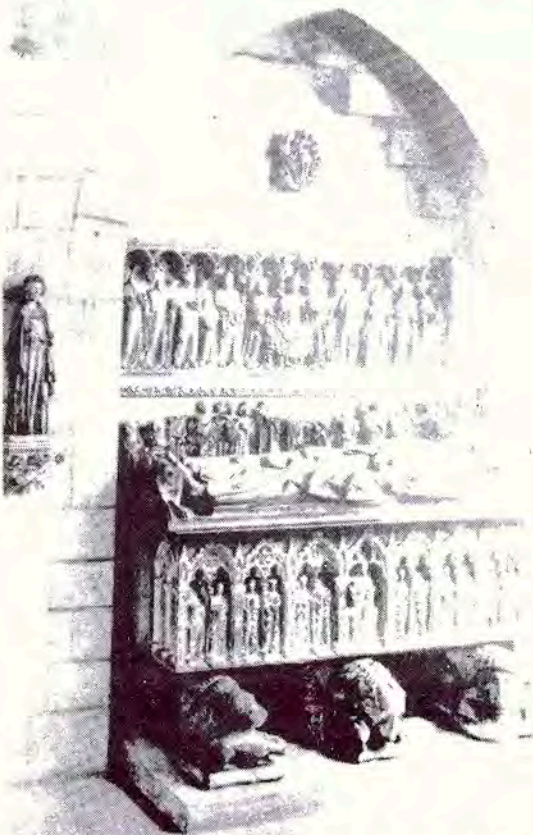
El sarcòfag d'Ermengol VII, construït a final del segle XIII és la peça més rica. Tres lleons

sostenen la tomba, el frontís de la qual és ornat amb un preciós relleu on es pot veure el Crist Majestat en el seu tron i els dotze apòstols. La figura del comte està jacent sobre la tapa, té les mans creuades i un lleó als peus. Dos altres sarcòfags molt semblants entre si són els del comte Ermengol X i el de la viuda d'Ermengol VII, dona Dolça. Tots dos tenen la figura jacent sobre la tapa. En el d'Ermengol X hi ha l'escut d'Urgell i en el de dona Dolça els d'Urgell i de Foix. El darrer sarcòfag procedent de Bellpuig és el Cabrera, germà d'Ermengol X. Aquests darrers són de principi de s. XIV.

Cal destacar també una altra sepultura amb l'efígie de Jean D'Alluye, procedent de l'abadia de la Clarté-Dieu, prop de Le Mans, del segle XIII.

EL CLAUSTRE DE BONNEFONT (10), d'estil gòtic és procedent de l'abadia cistercenca del mateix nom de Comminges, prop de Luchon al sud de França, que fou construït entre final del s. XIII i principi del XIV.

Al seu costat hi ha el **CLAUSTRE DE TRIE** (11) construït a base de 8 capitells procedents del Convent del mateix nom, prop de Tolosa, que fou destruït el 1571 pels hugonots. És d'estil gòtic i pot datar-se a final del s. XIV.



Tomba d'Ermengol VII. Bellpuig de les Avellanes. "The Cloisters". Nova York.

És molt interessant el tríptic de l'Anunciació, pintat per Robert Campin vers el 1425, i que s'exposa a la **SALA D'ESPANYA** (13) a la qual s'ha donat aquest nom perquè el seu sostre és de fusta, decorada procedent d'un dormitori del Palau d'Illescas, on el rei Francesc I de França, fou presoner de l'emperador Carles V.

Les arcades gòtiques del **CLAUSTRE DE FROVILLE** (14), contruïdes entre els segles XIV i XV, formen un passadís al costat de la **SALA GÒTICA** (15), que és considerada com el referent de "The Cloisters". S'hi troben diferents rataules de pintura espanyola. El de Sant Andreu és de procedència catalana i el seu estil és molt semblant a les obres de Lluís Borrassà. El de Sant Joan Baptista és format de diferents plafons procedents de Santa Maria de Calataiud, comparables al retaule de la capella de la Pietat de Sant Llorenç de Morunys, pintat per Francesc Solibes de Banyoles. El de Santa Anna amb la Verge i el Nen, procedeix d'un monestir de Terol i és datat el 1483.

En acabar el recorregut de les dependències que formen aquest Museu, cal remarcar que les peces que havem ressenyat són potser les més destacables, però en cada una de les seves sales es troben gran quantitat de valuosos objectes com són estàtues, pintures, tapissos, porcel·lanes, llibres, reliquiàris, relleus, vidrieres, marfils, alabastres, bronzes, així com objectes de vidre, religiosos, casulles, etc., etc.

Si sempre és trist de pensar com durant molts anys les guerres i les revolucions dels nostres països, han estat la principal causa d'haver-se deixat perdre i destruir infinitat de valors artístics, ens hem de consolar en veure com aquests vestigis d'altres èpoques són afalagats i estimats, i serveixen d'admiració a d'altres generacions i a d'altres pobles, i que altrament potser s'haurien perdut per sempre.

Per acabar, recomanaria que tothom qui tingui ocasió de fer un viatge a Nova York, faci els possibles per destinar algunes hores a la visita del Museu "The Cloisters", amb la seguretat que haurà aprofitat el temps.

ESTEVE CRUAÑES i OLIVER

BIBLIOGRAFIA

THE CLOISTERS per James J. Rorimer. 6^a edició 1975. Nova York.

Fulletó "The Cloisters". — Brief Guide to the Galleries.

ROUSSILLON ROMAN per Marcel Durliat. 3^a edició 1975. Zodiaque.

LANGUEDOC per Raymond Dugrand i Robert Ferras. Librairie Larousse, Paris, 1974.

ELS MONESTIRS CATALANS per Antoni Pladevall. Edicions Destino. Barcelona, 1968.

GUIDES VERTES, — Causses-Cévennes i Pyrénées; de Services de Tourisme Michelin, 1974.

Fulletó "**CRUISE GUIDE**" editat per "Circle Line" Nova York. 7^a edició.